

KLAGANDE

Sveaskog Förvaltnings Aktiebolag, 556016-9020
105 22 Stockholm

Ombud: Advokat **PM**
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

MOTPART

Bygg- och miljönämnden
Norsjö kommun
935 81 Norsjö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västerbottens läns beslut 2007-03-19 i ärende nr 505-17064-2006,
se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om undersökning av gruvavfall på fastigheterna Malånäset 1:1 och
Vidmarken 3:1 vid Bjurforsgruvan, Norsjö kommun

DOMSLUT

Miljödomstolen avslår överklagandet. Tiden för fullgörande ska dock räknas från
det att det finns ett lagakraftvunnet föreläggande.

YRKANDE M.M.

Sveaskog Förvaltnings Aktiebolag (Sveaskog) har yrkat att miljödomstolen, med ändring av länsstyrelsens beslut, upphäver Bygg- och miljönämndens i Norsjö kommun föreläggande den 16 oktober 2006 med beteckning 05bmn459/7900.

Bygg- och miljönämnden i Norsjö kommun har bestritt ändring.

UTVECKLANDE AV TALAN

Till stöd för sin talan har **Sveaskog** vidhållit vad som anförts vid länsstyrelsen och därutöver anført i huvudsak följande. Det föreligger inte någon laglig grund för att ålägga bolaget att utföra de undersökningar m.m. som bygg- och miljönämndens föreläggande avser. Föreläggandet skall därför upphävas. – Det saknar inte betydelse om varpen kan ses som en del av naturmiljön och det rådande naturtillståndet. För att ett s.k. förvaringsfall skall föreligga måste det som förvaras kunna särskiljas från sin omgivning. Varpen är inte avgränsad mot sin omgivning och har inte placerats i någon särskilt utformad förvaringsplats i syfte att förvaras. Att varpen har legat orörd i naturen under mycket lång tid har medfört att den numera bör ses som en integrerad del av det naturtillstånd som härigenom har uppkommit. Genom att varpen är integrerad i sin omgivning är det inte fråga om någon pågående miljöfarlig verksamhet och följaktligen kan endast skadeavhjälpande, och inte skadeförebyggande, åtgärder komma i fråga. Varpen är alltså en del av en förorening som uppkommit till följd av gruvverksamhet som bolaget ostridigt inte utövat eller medverkat till. Eftersom den varp som finns i området således utgör en förorening och inte en förvaring skall frågor om åtgärder bedömas enligt 10 kap. miljöbalken. – Länsstyrelsen har inte närmare angett hur den påstått bedrivna miljöfarliga verksamheten på bolagets fastighet är utformad och avgränsad, med tanke på att varpen sträcker sig över fyra fastigheter. För det fall den varp som finns på respektive fastighet ska beaktas som förvaringsfall måste den anses utgöra en (1) miljöfarlig verksamhet som bedrivs av fastighetsägarna gemensamt. Föreläggandet är därför riktat mot fel adressat. – Ifall varpen skulle anses utgöra en pågående miljöfarlig verksamhet uppkommer fråga om vem som utövar verksamheten. I rättspraxis enligt miljöskyddslagen har som utövare av pågående miljöfarlig verksamhet ansetts

den som har den faktiska och rättsliga rådigheten över verksamheten. Denna princip har bekräftats gälla även vid motsvarande prövning enligt miljöbalken. – Det torde inte råda någon tvekan om att det var staten som i egenskap av utövare av gruvverksamheten hade den faktiska och rättsliga rådigheten över gruvvarpen när den spreds ut inom gruvområdet för mer än 60 år sedan. Bolaget förvärvade de två aktuella fastigheterna år 1993 och 1994. Bolaget har varken vid fastighetsköpen eller därefter förvärvat den faktiska och rättsliga rådigheten till den utspridda gruvvarpen. Bolaget har inte heller tagit någon som helst fysisk eller administrativ befattning med gruvvarpen. I förhållandet mellan bolaget och staten ligger den faktiska och rättsliga rådigheten till gruvvarpen kvar hos staten som alltså alltjämt skall betraktas som verksamhetsutövare av förvaringen. Bolaget motsätter sig inte att staten får tillträde till fastigheterna för utförande av erforderliga åtgärder. Genom åtgärder från statens sida skulle dessutom rättstillämpningen komma i harmoni med den inom miljöretten grundläggande principen om att förorenaren skall betala. – Beträffande det fall från Koncessionsnämnden som Bygg- och miljönämnden har hänvisat till skiljer sig detta från den nu aktuella situationen bl.a. genom att den tidigare verksamhetsutövaren och fastighetsägaren i det fallet var en och samma juridiska person, varför frågan om vem av dessa som hade den faktiska och rättsliga rådigheten över förvaret var ointressant. Bolaget anser dessutom att avgöranden från tiden innan miljöbalken, med dess särskilda regler om ansvar för förorenade områden, infördes inte bör tillmätas någon avgörande betydelse.

Bygg- och miljönämnden i Norsjö kommun har anfört huvudsakligen följande. Förvaringen av gruvavfallet är en pågående miljöfarlig verksamhet enligt definitionen i 9 kap. 1 § miljöbalken. Denna definition överensstämmer med definitionen i miljöskyddslagen. Enligt förarbetena till miljöbalken skall uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” förstås i den mening som det fått genom praxis under miljöskyddslagen, vilket innebär att koncessionsnämnden praxis i s.k. förvaringsfall fortfarande skall gälla. Granlidenfallet är ett typiskt förvaringsfall och Koncessionsnämnden säger i sina överväganden till ”Tippenfallet” (KN B 24/97) följande. ”Koncessionsnämnden anser att Boliden Mineral AB i egenskap av ägare till den mark där gruvavfallet förvaras är att betrakta som utövare av den miljöfarliga verksamhet som

förvaringen innebär (jfr Regeringsrättens dom 1997-01-12 i mål nr 857-1995). Ett undersökningsföreläggande kan därmed riktas mot bolaget." Det är fastighetsägaren som har den faktiska och rättsliga rådigheten över markanvändningen på den egna fastigheten. I förvaringsfall är fastighetsägarens ansvar preventivt och är då i princip oberoende av formella tidsgränser. Fastighetsägaren är därför adressat för kravet på undersökning oavsett när den aktiva verksamheten bedrevs eller när fastigheten förvärvades. Sveaskogs Förvaltnings AB är rätt adressat och en undersökning är nödvändig och motiverad. I "SCA-målet" (M 4141-06) skriver Miljööverdomstolen följande. "Som markägare har SCA i och för sig den rättsliga och faktiska möjligheten att t.ex. bortskaffa det avfall som Miljö- och byggnadsnämndens föreläggande gäller." Med detta uttalande av Miljööverdomstolen råder det inte något som helst tvivel om att Sveaskog som markägare har den rättsliga och faktiska rådigheten över gruvavfallet. Sveaskog borde vid förvärvet av fastigheten ha upptäckt förvaringen av gruvavfallet och är därmed att betrakta som verksamhetsutövare och ansvarigt för förvaringen.

DOMSKÄL

Av 9 kap. 1 § miljöbalken framgår bl.a. att med miljöfarlig verksamhet avses användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom förorening av mark, luft, vattenområde eller grundvatten. Av motiven till 9 kap 1 § miljöbalken framgår bl.a. följande. Enligt paragrafens punkt 2 avses med miljöfarlig verksamhet användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i punkt 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten. Med användning av fast egendom eller fasta anläggningar avses användning oavsett om den grundas på äganderätt, nyttjanderätt eller annan rättstitel till egendomen och t.o.m. även sådana fall där rättslig grund helt saknas. Användning som kan komma ifråga kan vara av de mest skilda slag exempelvis fabriker och andra industriella anläggningar, kärntekniska anläggningar, deponier och andra upplag. Det innebär också att begreppet användning ska ses i ett långt tidsperspektiv vilket medför att exempelvis en avfallsdeponi eller soptipp som inte använts eller tillförts något på många år omfat-

tas av begreppet användning. Ett annat exempel på detta är när någon förvarar tunnor med förbrukade kemikalier på sin fastighet, även om det är någon annan som genererat avfallet och placerat tunnorna där. Bl.a. sådana fall av markanvändning är miljöfarlig verksamhet och brukar benämnas förvaringsfall. (prop.1997/98:45 del 2 s.107) Har verksamheten upphört kan förelägganden och andra beslut riktas mot en, flera eller alla tidigare verksamhetsutövare enligt tillsynsmyndigheternas val. Det är att märka att förvaringsfallen inte behöver vara efterbehandlingsfall. Förvaringsfallen innebär ju normalt att det är fråga om en pågående miljöfarlig verksamhet. I sista hand får den eller de som har ansvar på grund av fastighetsförvärv sökas. Fastighetsägarens ansvar är alltid subsidiärt. (prop. 1997/97:45 del 1 s.361) Avsikten är att den praxis som hittills gällt ska kunna ge ledning även fortsättningsvis beträffande vad som är miljöfarlig verksamhet i de delar definitionen överensstämmer med vad som gällt tidigare, tillsammans med de uttalanden och den författningskommentar som nu görs till balkens bestämmelser (prop. 1997/98:45 del 1 s.327).

I 2 kap. 3 § miljöbalken stadgas bl.a. att alla som bedriver en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Av motiven till denna bestämmelse framgår bl.a. följande. Redan risken för att skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön kan uppkomma medför att försiktighetsmått ska vidtas. Vid bedömningen av vilka försiktighetsmått som ska vidtas ska dock en avvägning göras enligt 7 §. (prop. 1997/98:45 del 2 s.15 ff)

Enligt 2 kap 7 § miljöbalken gäller kraven på hänsyn enligt 2-6 §§ i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Av förarbetena till nämnda bestämmelse framgår bl.a. följande. Kostnaden för att uppfylla hänsynsreglerna ska vara motiverad från miljösynpunkt. Detta innebär att proportionen mellan den nytta för människors hälsa och

miljön som skyddsåtgärden eller försiktighetsmålet medför inte får vara orimlig med hänsyn till de kostnader åtgärderna föranleder. Det ankommer på verksamhetsutövaren att visa att kostnaden för en åtgärd inte är miljömässigt motiverad eller att den är orimligt betungande. (prop. 1997/98:45 del 2 s.24 f)

I Koncessionsnämnden för miljöskydd utvecklades en stabil praxis beträffande markägarens subsidiära ansvar för avfall som förvarades på dennes fastighet. Bland de beslut nämnden meddelade under 1990-talet märks bl.a. beslutet om "Tippen" som gällde ett föreläggande mot Boliden AB om att undersöka föroreningarna i ett avfallsupplag vid en gruva. Koncessionsnämnden uttalade då bl.a. följande. Koncessionsnämnden konstaterar att de massor som lagts upp på ifrågavarande markområde kan medföra förorening av omgivningen genom utläckage av metallhaltigt vatten. Den markanvändning som förvaringen innebär är därmed att betrakta som miljöfarlig verksamhet enligt 1 § första stycket 2 p miljöskyddslagen. Ett föreläggande om undersökning av en verksamhet som är miljöfarlig kan riktas mot utövaren av verksamheten. Frågan i ärendet gäller främst om Boliden Mineral AB kan betraktas som utövare. Koncessionsnämnden anser att Boliden Mineral AB i egenskap av ägare till den mark där gruvavfallet förvaras är att betrakta som utövare av den miljöfarliga verksamhet som förvaringen innebär (jämför Regeringsrättens dom den 12 januari 1997 mål nr 857-1995). Ett undersökningsföreläggande kan därmed riktas mot bolaget. Bolagets ansvar för undersökningen är inte preskriberat i och med att det är fråga om en pågående miljöfarlig verksamhet. Koncessionsnämnden anser vidare att undersökningen behövs och att det också är skäligt att ålägga bolaget att utföra den (KN beslut den 31 januari 1997, B 24/97).

Miljööverdomstolen har uttalat bl.a. följande. Miljööverdomstolen anser att enbart det förhållandet att det förvaras avfall på en fastighet inte utan vidare kan medföra att ansvar för fastighetsägaren. Det måste tillkomma någon omständighet för att fastighetsägaren ska kunna göras ansvarig, till exempel att fastighetsägaren accepterat verksamheten. En annan omständighet som skulle kunna medföra ett ansvar kan vara att fastighetsägaren vid förvärvet av fastigheten upptäckt att det förvarades avfall på den eller borde ha upptäckt det (se RÅ 1997 ref 12). Det förhållandet att

en fastighetsägare inte vidtar några åtgärder för att motverka miljöriskerna med en förvaring, även om den orsakats av annan, skulle möjligen också kunna utgöra en sådan omständighet som medför ett principiellt ansvar för ägaren. Miljööverdomstolen konstaterar i samma mål att SCA som markägare i och för sig har den rättsliga och faktiska möjligheten att t.ex. bortskaffa det avfall som Miljö- och byggnadsnämndens föreläggande gäller (Miljööverdomstolens dom den 11 december 2006 i mål nr 4141-06).

Enligt 26 kap. 22 § första stycket miljöbalken är den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet skyldig att även i andra fall än som avses i 14 kap. 7 § miljöbalken utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Miljödomstolens bedömning

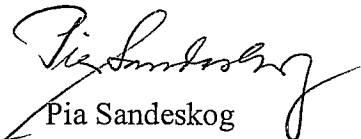
Sveaskog äger fastigheterna Norsjö Vidmarken 3:1 och Norsjö Malånäset 1:1 sedan 1993 respektive 1994. Det är ostridigt att gruvavfallet som berörs av bygg- och miljönämndens föreläggande har funnits på fastigheterna sedan lång tid innan Sveaskog förvärvade dessa och att bolaget har känt till detta. Utförda stickprovskontroller indikerar tydlig påverkan på omgivningen genom utläckage av metaller, varför de upplagda varphögarna kan utgöra en risk för människors hälsa och miljön. De i målet aktuella varphögarna får därför, mot bakgrund av uttalanden i förarbeten och praxis, anses utgöra en pågående miljöfarlig verksamhet, ett s.k. "förvaringsfall". Vad Sveaskog har anfört om att gruvavfallet efter att ha integrerats i sin omgivning ska anses vara en förorening och ingen förvaring föranleder ingen annan bedömning. Möjligheten att området kring högarna med gruvavfall i viss mån kan vara förorenade förstärker bara det miljömässiga behovet av att förebygga eventuell ytterligare förorening. I egenskap av fastighetsägare är det Sveaskog som har den faktiska och rättsliga rådigheten över gruvavfallet på fastigheterna. Miljödomstolen finner mot bakgrund av det anförda att Sveaskog är att betrakta som utövare av den pågående miljöfarliga verksamhet som förvaringen av avfallet utgör. Det faktum att det även vid intilliggande fastigheter pågår förvaring av gruvvarp medför ingen

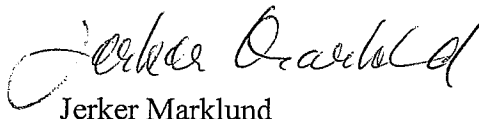
annan bedömning. Miljödomstolen anser inte att det föreligger nödvändig process-gemenskap med andra fastighetsägare i närområdet. Den underliga situation som Sveaskog befarar är en omständighet som får beaktas vid de undersökningar som företas men påverkar inte bedömningen i sak.

Mot bakgrund av det anförda åligger det följaktligen Sveaskog att vidta åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön, såväl som att utföra sådana undersökningar av verksamheten eller dess verkningar som behövs för tillsynen. Miljödomstolen delar bygg- och miljönämndens uppfattning att en undersökning av området ifråga behövs och att det är skäligt att ålägga bolaget att utföra den. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2

Överklagande ska ges in till Umeå tingsrätt, miljödomstolen, senast den 27 februari 2008 och vara ställt till Svea hovrätt, Miljööverdomstolen. Prövningstillstånd krävs.

Pia Sandeskog

Jerker Marklund

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Pia Sandeskog och miljørådet Jerker Marklund. Föredragande har varit tingsnotarien Andreas Dahlqvist.

Länsstyrelsen
Västerbotten

u

Beslut

Datum
2007-03-19

Ärendebeteckning
505-17064-2006

1(7)

Arkivbeteckning

Delgivningskvitto

Sveaskog Förvaltning AB
Ombud: advokaten **PM**
Mannheimer Swartling
advokatbyrå
Box 1711
111 87 STOCKHOLM

Överklagande av föreläggande om undersökning av gruvavfall
(1 bilaga)

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen ändrar endast det överklagade beslutet på så sätt att tiden för när provtagningsplanen ska ha kommit in till nämnden sätts till senast 3 månader från det att Länsstyrelsens beslut har vunnit laga kraft och tiden för när resultatet från undersökningen ska ha kommit in till nämnden sätts till senast 1 år från det att beslutet har vunnit laga kraft.

Överklagat beslut

Bygg- och miljönämnden i Norsjö kommun beslutade den 16 oktober 2006, § 99, med stöd av 26 kap. 9 och 22 §§ och 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken (1998:808), MB, att förelägga Sveaskog Förvaltnings AB (härefter kallat bolaget) att enskilt eller tillsammans med Boliden Mineral AB upprätta en plan för samt att genomföra och bekosta en översiktlig miljöteknisk markundersökning samt riskklassning motsvarande MIFO fas 2 av upplag av gruvavfall på fastigheterna Malånäset 1:1 och Vidmarken 3:1 vid Bjurforsgruvan. Provtagningsplanen ska skriftligen redovisas till Bygg- och miljönämnden för bedömning före 2007-01-31. Resultaten från undersökningen ska redovisas skriftligen till nämnden senast 2007-11-30. Vidare beslutade nämnden om vissa krav på planen och undersökningen.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Det får genom gjorda provtagningar anses utrett att tidigare gruvverksamhet i form av dagbrott och uppläggning av varphögar utgör risk för människors hälsa och miljö då metalläckage sker till omgivningen.

Vem är ansvarig ?

Det är ostridigt att för själv gruvverksamheten, dagbrottet, finns ingen verksamhetsutövare som kan anses ansvarig enligt 10 kap. 2 § MB. I nu aktuellt fall äger Sveaskog två fastigheter på vilka ca. hälften av varphögarna är belägna. Denna förvaring av gruvavfall kan som ovan konstaterats medföra

olägenhet för människors hälsa eller miljö genom sitt läckage av metallhaltiga ämnen och anses som pågående miljöfarlig verksamhet enligt definitionen i 9 kap. 1 § MB. Att förvaringsfallen utgör pågående miljöfarlig verksamhet slås fast i förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45 del s 361). Det saknar betydelse om högarna kan ses som en del av naturmiljön och det rådande naturtillståndet. Det avgörande är den miljöförstöring som läckaget från högarna medför.

Synsättet med att förvaringsfall ses som pågående miljöfarlig verksamhet gällde även när miljöskyddslagen var i kraft men då genom utvecklad rättspraxis. Detta innebär att Koncessionsnämndens praxis har fortsatt aktualitet i dessa fall (jfr ovan nämnda prop. s 327). De särskilda bestämmelser i 10 kap. om efterbehandlingsansvar vid förorenade områden som infördes genom miljöbalken innebär inte att fastighetsägare i form av förvarare inte längre kan göras ansvarig. För det fall det finns en ansvarig verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § MB bör dock denne i första hand få ansvara för föroreningen.

Förvaringsfallet bygger på att man på en bestämd fastighet förvarar ämnen som kan leda till föroreningar av mark och vatten eller omgivningsstörningar. Den som har faktisk och rättslig rådighet att ingripa dvs. makt och möjlighet att kontrollera varphögarna är den som äger fastigheten. Det korrekta är därför att rikta ansvaret till var och en av de fastighetsägare där varphögarna förvaras.

Rimlighetsavvägningen

Slutsatsen som följer av att förvaringen anses som pågående miljöfarlig verksamhet är att bestämmelserna om preventivt (förebyggande ansvar) i 2 kap 3 § MB är tillämplig. Det överklagade beslutet innefattar krav på undersökningar för att bl.a. kunna karakterisera och preliminärt avgränsa föroreningarna och att klarlägga gruvavfallets mängd, farlighet, påverkan och spridningsförutsättningar. Detta har till syfte att i ett senare skede kunna ta ställning till om och vilka åtgärder som ska vidtas för att förhindra framtida skador till följd av läckage från varphögen. För det fall det blir aktuellt att vidta förebyggande åtgärder får en ny prövning göras om det kan anses rimligt att Sveaskog ska utföra dessa.

Länsstyrelsen anser med hänsyn till resultatet av de provtagningar som gjorts i området att det är miljömässigt motiverat att kräva en undersökning av förvaringens miljöeffekter. När det sedan gäller att bedöma om det ska anses som orimligt betungande för Sveaskog att utföra undersökningar kan det i detta sammanhang nämnas att skälighetsöverväganden inte gör sig gällande med samma styrka när det är fråga om undersökningar som i fråga om krav på utförande av åtgärder (jfr Miljööverdomstolens dom mål M 9822-02 som visserligen gällde verksamhetsutövaransvar men där förelägandet meddelats med stöd av 26 kap. 22 § MB). Länsstyrelsen kan vidare konstatera att varphögarna fanns på plats när Sveaskog förvärvade fastigheterna.

Det bör därför vid rimlighetsavvägningen beaktas att bolaget vid sitt förvärv av fastigheterna 1993 och 1994 bör - utifrån sin undersökningsplikt - ha haft viss kunskap om risk för föroreningar på fastigheter där gruvdrift tidigare pågått och där varphögarna var synliga.

Även om gruvdriften som gett upphov till högarna upphörde lång tid innan miljöskyddslagen trädde ikraft och Sveaskog inte har haft någon anknytning till den förorenade aktiva verksamheten samt bolaget har uppgett att det inte tagit någon befattning med gruvvarpen anser Länsstyrelsen vid en sammanvägd bedömning att det inte kan anses orimligt att Sveaskog åläggs att utföra av nämnden ålagda undersökningar. Länsstyrelsen menar att föreläggandet får anses vara tillräckligt klart och precist formulerat att Sveaskog vet vilka åtgärder som ska vidtas. Beslutet ändras därför endast på så sätt att tiden för när provtagningsplanen och undersökningen ska vara utförd förlängs.

Bakgrund

Av ansvarsutredningen i ärendet framgår bl.a. följande.

Verksamhet

Bjurforsgruvan är belägen strax norr om Malån ca 8 km ovanför dess utlopp i Skellefteälven. Närmaste bebyggelse finns i byn Örträsk och avståndet till närmaste fastighet är ca 200 m. Där finns en campingplats intill dagbrottet. Gruvområdet utgör även kärnan i gruvturismen/linbaneprojektet.

Bjurforsgruvan är en sulfidmalmsgruva som tycks ha varit i drift periodvis mellan åren 1932 - 1945. Cirka 200 000 ton malm bröts i dagbrott mellan åren 1941-1945. Mineralfyndigheten började bearbetas av Statens geologiska undersökningar (SGU) och därefter har Boliden Mineral AB brutit malm under 1940-talet. Inga andra verksamhetsutövare är kända.

Förorening

På platsen finns det kvar ett vattenfyllt dagbrott samt schakt- och varphögar som uppskattas till ca 10 000 - 20 000 m³. De prover som tagits i området tyder på att vittring sker i varphögarna och i dagbrottet. Ämnen som bedöms förekomma är aluminium, zink, koppar, krom nickel, kobolt, arsenik, kadmium och bly. Föroreningarna har varierande farlighet varav arsenik, kadmium och bly bedöms som mycket farliga. Föroreningsnivån i mark, ytvatten och sediment varierar från måttlig till mycket stor. Området närmast varphögen uppvisar synliga vegetationsskador.

Markerna i området domineras av genomsläppliga jordarter. Spridningsföretsättningarna är stora till såväl mark och grundvatten som ytvatten. Ingen rening sker av avrinnande vatten. Känsligheten för grundvatten och ytvatten är stora.

Fastighetsägare

Det är fyra fastigheter som berörs av varphögarna. På fastigheten Malånäset 1:2 finns själva dagbrottet samt en väsentlig del av varphögen. På fastigheten finns också en jordhög med varp uppe på. På fastigheten Vidmarken 3:1 ligger uppskattningsvis en femtedel av varphögen och på fastigheten Malånäset 1:1 finns ungefär lika mycket av varphögen som på Malånäset 1:2. En mindre del av varphögen ligger på fastigheten Vidmarken 4:4. Fastigheten Malånäset 1:2 ägs av Boliden Mineral AB som förvärvat fastigheten genom fusion den 11 maj 1998. Fastigheterna Malånäset 1:1 och Vidmarken 3:1 ägs av Sveaskog Förvaltnings AB genom köp den 18 november 1993 respektive den 19 maj 2004. Fastigheten Vidmarken 4:4 ägs av Stiftelsen världens längsta linbana.

Miljö- och byggnadsnämndens motivering

Nämnden konstaterar att verksamheten vid Bjurforsgruvan upphörde före 1969 varför ingen verksamhetsutövare kan ställas till svars för föroreningarna. I egenskap av fastighetsägare och nuvarande förvarare av gruvavfall har Sveaskog Förvaltnings AB ett ansvar enligt 2 kap. 3 § MB att förebygga framtida skador till följd av läckage från varphögen. För detta behövs närmare kunskaper som bolaget enligt 2 kap. 2 § MB ska skaffa sig. De stickprovskontroller som gjorts indikerar påverkan varför en undersökning är nödvändig och miljömässigt motiverad, liksom en bedömning av vilka möjliga åtgärder som är rimliga att vidta.

Överklagandet

Sveaskog har överklagat nämndens beslut och yrkar att länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet. Som grunder för sitt överklagande uppger bolaget bl.a. följande.

Föreläggandet saknar laglig grund

Det är inte fråga om ett förvaringsfall och 2 kap. 3 § är därför inte tillämplig. Det är istället fråga om sådana föroreningar som avses i 10 kap. miljöbalken. Det är ostridigt att bolaget inte har något ansvar för föroreningarna enligt 10 kap. miljöbalken. Den rättsliga konstruktionen med förvaringsfall var ett sätt för de rättstillämpande myndigheterna att åstadkomma en miljömässigt godtagbar lösning med ett regelverk som inte var anpassat för föroreningar. Numera finns 10 kap. som reglerar detta särskilt. Det är därmed inte längre motiverat att upprätthålla praxis om förvaringsfallet och än mindre motiverat att utvidga denna praxis.

I ansvarsutredningen, liksom i Bygg- och miljönämndens beslut, har varpen klassificerats om från att utgöra förorening som ska bedömas enligt 10 kap. miljöbalken till att utgöra "förvaring av avfall" varvid bolaget utpekats som

utövare av förvaringsverksamheten. Bolaget anser att detta synsätt inte är korrekt. När gruvverksamheten upphörde för mer än 60 år sedan lämnades visst bergmaterial (varp) kvar på marken. Varpen har inte lagts in i någon för ändamålet anordnad förvaringsplats utan har legat orörd och mer eller mindre utspridd i terrängen. Varpen, som utgörs av bergmaterial, har därefter genom åren successivt integrerats med den fasta egendomen och bör numera ses som en del av naturmiljön och det rådande naturtillståndet. Varpen kan svårligen avgränsas funktionellt och geografisk på ett sådant sätt att den kan anses utgöra en pågående miljöfarlig verksamhet enligt förvaringsfallet. Om varpen innehåller oönskade ämnen är det istället fråga om en förorening som ska bedömas enligt 10 kap. Att betrakta denna förorening som ett förvaringsfall får konsekvenser för bolaget som uppenbart strider mot den inom miljörätten grundläggande principen om att förorenaren ska betala. Redan pga. av vad som anförts ovan ska föreläggandet upphävas.

Föreläggandet är riktat mot fel adressat

Om Länsstyrelsen skulle finna att bestämmelserna om s.k. förvaringsfall är tillämpliga på den aktuella gruvvarpen, gör bolaget i andra hand gällande att föreläggandet är riktat mot fel adressat och ska upphävas på den grunden.

Som utövaren av den miljöfarliga verksamheten i samband med passiv förvaring anses i rättspraxis den som har den faktiska och rättsliga rådigheten över förvaringen. Skulle Länsstyrelsen finna att bolaget har denna rådighet över förvaringen anser bolaget att föreläggandet är riktat mot fel adressat.

Om det bedöms som ett förvaringsfall måste den miljöfarliga verksamheten få en geografisk och funktionell avgränsning som bestäms av själva förvaret. Förvaringsverksamheten kan inte avgränsas av i administrativ ordning fastställda fastighetsgränser. Varphögen måste i sin helhet betraktas som en pågående miljöfarlig verksamhet. Nämnden synes ha delat upp varphögen i åtminstone två separata miljöfarliga verksamheter varav bolaget utövar den ena och Boliden Mineral AB den andra. På oklara grunder har nämnden valt att undanta den del av förvaret som ligger på fastigheten Vidmarken 4:4.

Den aktuella miljöfarliga verksamheten (förvaringen) måsten anse utövas av de berörda fastighetsägarna gemensamt. Tillsynsåtgärder måste därför riktas mot samtliga verksamhetsutövar emellan vilka råder en slags nödvändig processgemenskap. Så är inte adressatkretsen bestämd i föreläggandet varför det är ofullständig och ska upphävas. Skulle man som nämnden betrakta varje förvaring inom en registerfastighet som en separat miljöfarlig verksamhet, uppkommer den underliga situationen att den ena fastighetens förvar utgör omgivning till den andra fastighetens förvar och vice versa.

Föreläggandet är orimligt betungande

2 kap. 3 § tar enbart sikte på skadeförebyggande åtgärder. Det rättsfall (MÖD 2002:16) som anges i ansvarsutredningen utgör enligt bolagets me-

ning inte något stöd för att skadeavhjälpande åtgärder kan krävas i förvaringsfallet då fråga var om ett ordinärt verksamhetsutövaransvar enligt 10 kap. 2 § miljöbalken och således inte ett ansvar enligt förvaringsfallet.

Vid skälighetsavvägningen enligt 2 kap. 7 § vill bolaget framhålla att man överhuvudtaget inte varit delaktig i eller haft något ekonomiskt intresse i den gruvverksamhet som för mer än 60 år sedan bedrevs i Bjurfors. Bolaget har inte heller tagit någon som helst fysisk eller administrativ befattning med gruvvarpen. De förelagda åtgärderna kommer inte att ha någon värdehöjande effekt på bolagets fastigheter. Ett eventuellt ansvar för bolaget bör jämkas till noll.

Under alla förhållanden bör föreläggandet ändras så att tidpunkten för när olika åtgärder m.m. ska redovisas bestäms i relation till när beslutet vunnit laga kraft.

Bygg- och miljönämnden har slutligen valt att inte yttra sig över överklagandet.

Aktuella bestämmelser

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet (2 kap. 2 § MB)

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § MB).

Kraven på hänsyn enligt 2-6 §§ i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder (2 kap. 7 §)

Med miljöfarlig verksamhet avses

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan

medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande (9 kap. 1 §).

10:e kapitlet skall tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (10 kap. 1 §).

Ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 § är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare) (10 kap. 2 §).

- En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Beslut om förelägganden eller förbud får förenas med vite (26 kap. 9 §).

Den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att även i andra fall än som avses i 14 kap. 7 § utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen (26 kap. 22 §).

Detta beslut kan överklagas, se bilaga.

Håkan Törnström

Maria Törnblom

Bilaga

Hur man överklagar till Miljödomstolen, Umeå tingsrätt

**Fotokopians överensstämmelse
med originalet intygas:**

Kopia till
Bygg- och miljönämnden, 931 85 Norsjö
Miljöskydd (Rickard L)
Rätts (Maria T, Tomas J)

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni är missnöjd med domen kan Ni överklaga den till Miljööverdomstolen, Svea hovrätt. Detta gör Ni genom att skriva ett överklagande som Ni skickar till miljödomstolen. Vad överklagandet ska innehålla framgår under **Överklagandets innehåll** nedan.

Överklagandet måste ha kommit in till **miljödomstolen** inom **tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven i slutet av domen. Miljödomstolen skickar överklagandet till Miljööverdomstolen.

Om en part har överklagat domen, får också motparten överklaga den till Miljööverdomstolen, även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut (s.k. anslutningsöverklagande). Även ett sådant överklagande ska skickas till miljödomstolen och måste ha kommit in till domstolen inom **en vecka** från den sista dag för överklagande som finns angiven i domen. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

Prövningstillstånd

För att Miljööverdomstolen ska pröva ett överklagande av denna dom krävs att Miljööverdomstolen först meddelar prövningstillstånd.

Prövningstillstånd meddelas om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen kommit till eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Överklagandets innehåll

I överklagandet ska anges

1. den överklagade domen med angivande av miljödomstolens namn och målnummer samt dag för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadress, yrke, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring som yrkas i miljödomstolens dom,
4. grunderna (skälen) för överklagandet,
5. de bevis som åberopas samt
6. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas.

Observera

1. Överklagandet ska alltså riktas till Miljööverdomstolen men lämnas eller skickas till miljödomstolen.
2. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har klaganden inte bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.
3. Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på beslutets första sida.

Anvisningar för överklagande – dom efter överklagande till miljödomstolen